

Yazar Bilgileri Author(s)

Arş. Gör.

Esra Nur SEZDİ

Samsun Üniversitesi

Hadis

esranur.sezgul@samsun.edu.tr

ORCID: 0000-0002-5135-9203

Künye Bilgisi

Türkiye Hadis İhtisas Programı: Lisansüstü Eğitimde Hadis'in Dünyü, Bugünü ve Geleceği.

Samsun Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

3-5 Ekim 2025.

Anahtar Kelimeler / Keywords

Hadis / Hadith

İhtisas Toplantısı / Expertise Meeting

Lisansüstü / Graduate

Tez / Thesis

Gazze / Gaza

Sempozyum İncelemesi/ Symposium Review

Makale Tarihleri / History of Article

Geliş Tarihi / Received

07/12/2025

Kabul Tarihi / Accepted

31/12/2025

Atıf / Citation

Sezdi, Esra Nur. "Türkiye Hadis İhtisas Programı (3-5 Ekim 2025, Samsun): Lisansüstü Eğitimde Hadis'in Dünyü, Bugünü ve Geleceği". *Kitabiyat İlahiyat Araştırmaları İnceleme-Eleştiri Dergisi* 3/2 (Aralık 2025), 193-199.

Samsun Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ev sahipliğinde 3-4-5 Ekim 2025 tarihlerinde “Lisansüstü Eğitimde Hadis’in Dünü, Bugünü ve Geleceği” teması ile Türkiye Hadis İhtisas Toplantısı gerçekleştirildi. Üç gün süren bu toplantı toplam dört oturumun ardından genel değerlendirme ve sonuç oturumu ile nihayete erdi. Akabinde Türkiye’nin çeşitli illerinden ve yurt dışından katılımcılara Samsun’un çeşitli turistik mekanları gezdirildi.

Samsun Büyükşehir Belediyesi Şehit Ömer Halisdemir Çok Amaçlı Salonu’nda icra edilen toplantı; aralarında Samsun Milletvekili Mehmet Karaman, Cumhuriyet Başsavcısı Mehmet Sabri Kılıç, Samsun Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mahmut Aydın, Trabzon Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Emin Aşıkkutlu ve 20. Dönem Milletvekili Hasan Hüseyin Ceylan’ın da bulunduğu isimlerin yanı sıra Gençlik ve Spor İl Müdürü Feyzullah Dereci, Samsun İl Müftüsü Seyfullah Çakır, İl Millî Eğitim Vekili ve müdür yardımcısı, ilçe millî eğitim müdürleri, ilçe müftüleri, Yeşilyurt Demirçelik A.Ş. Yönetim Kurulu Üyesi Mustafa Yeşilyurt ve çok sayıda davetlinin iştirakiyle gerçekleşti. Program, saygı duruşu ve İstiklâl Marşı’nın okunmasıyla başladı. Ardından Samsun Üniversitesi’ni tanıtan kısa bir film gösterilmiş ve Kur’ân-ı Kerîm tilaveti icra edildi. Açılış konuşmasını gerçekleştiren Samsun Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mahmut Aydın, böylesine anlamlı bir toplantıya ev sahipliği yapmaktan duyduğu memnuniyeti ifade ederek, “Genç araştırmacılarımıza yalnızca ilmî değil, aynı zamanda ahlâkî bir rehberlik sunmak da hepimizin ortak ideali olmalıdır.” sözleriyle hitap etti. Akabinde söz alan Samsun Milletvekili Mehmet Karaman, hadis ilminin sahih biçimde anlaşılması ve gelecek nesillere aktarılması açısından bu tür kapsamlı ilmî organizasyonların büyük bir önem taşıdığını vurguladı.

Program bazı hadis akademisyenlerinin açılış konuşmaları ile başladı. Bu bağlamda Prof. Dr. Bekir Kuzudişli, tez sürecinde konu seçiminin önemini vurguladı. Hangi konu kime verilmelidir? sorusu ile durumun önemine işarette bulundu. Ardından Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar, Türkiye’de üniversitenin kuruluş sürecinin tarihi üzerinde durmuş ve öğrencinin kendi potansiyeli ve ilgi alanına göre konu seçiminin önemini ifade etmiş ve lisansüstü eğitimde yan dalların, disiplinler arası çalışmaların öneminin gittikçe arttığını “Hadis alanında ilerlemenin en temel şartı diğer alanlara da hâkim olmaktır” ifadeleriyle vurguladı. Doç. Dr. Erdoğan Köycü,

geçmiş yıllarda tez konularını hocaların belirlediğini, bugün öğrencilerin ilmi yeterliliğinin ölçülemeden alındığından hocanın öğrencisini yeterince tanıyamadığı ve tez konusu belirleme aşamasında sorun yaşanabildiğini ifade etti.

Protokol konuşmalarının ardından programın açılış konferansı İslam Düşünce Enstitüsü (İDE) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez'in "İlimlerin Tecdidi Bağlamında Hadis İlminde Yenilik Çabaları" başlıklı konuşmaları ile başladı. Bu bağlamda Görmez, İslam medeniyetinin temel yapı taşları arasında mevcûdiyet, meşrûiyet, ma'kûliyet ve mevsûkiyet kavramlarının bulunduğunu ifade etti. Usul-i fıkhnın ders olarak bütün ilahiyat fakültelerinde okutulması gerektiğini; hadis ilminde tecdîdi rey ehli ve usulcülerin yaptığını; şairlerin, edebiyatçıların ve senaristlerin de hadis külliyyatından istifade etmesi gerektiğini vurguladı. Sünneti ve hadisi anlarken örneklik ve bütünlük kavramlarına dikkat çeken Görmez, Resûlullah'ın (s.a.s.) Muâz b. Cebel'e (r.a.) nasihati bağlamında çıkarılan ilkelerle konuşmasına son verdi.

İlk oturum "Lisansüstü Eğitim ve Araştırmalarında Sorun ve Sistem Analizi" teması ile Prof. Dr. Yavuz Ünal'ın "Lisansüstü Eğitim ve Araştırmalara İlişkin Değerlendirmeler ve Çözüm Arayışları" başlıklı sunumları ile gerçekleştirildi. Ardından Prof. Dr. Bekir Kuzudışlı'nın çalıştay moderatörlüğü ile ilk oturum sona erdi.

Bu bağlamda Prof. Dr. Yavuz Ünal'ın sunumunun ardından katılımcılar söz alarak katkılarda bulundular. Prof. Dr. Mehmet Görmez, hoca talebe arasında sadece bilgi aktarımı değil; hâl aktarımının da olması gerektiği ve bugün bunun yeniden ihyasının mecburiyet olduğu vurgusu ile konuşmalarına başladı. Ardından, yurt dışından ülkemize birçok yabancı öğrencinin geldiğini hatırlatarak, bu öğrencilerin ilmî gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikte projelerin yeterince bulunmadığını ifade etmiş ve "İlim tahsili için gelen bir öğrencinin bulunduğu muhitte ilimle buluşamaması, üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir meseledir." sözleriyle bu duruma dikkat çekti. Son olarak da öğrencinin tez konusunun belirlenmesi sürecinde araştırmanın amacı, kapsamı, literatürdeki değerini ve ulaşabileceği muhtemel sonuçları bir jüri önünde savunarak belirlenmesi gerektiği önerisiyle konuşmasını sonlandırdı. Ardından Prof. Dr. Talat Sakallı, Prof.

Dr. Cemal Ağırman, Doç. Dr. Murat Kaya ve Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Çiçek de söz alarak konuya dair görüş beyan ettiler.

İkinci oturum 4 Ekim 2025 Cumartesi günü devam etti. “Hadis İhtisasında Lisansüstü Eğitimde Türkiye Tecrübesi” teması ile Prof. Dr. Bünyamin Erul başkanlığında gerçekleşti. Bu oturumda “Geçmişten Günümüze Hadis Lisansüstü Eğitimi ve Sorunları” başlığı ile Prof. Dr. Zişan Türcan sunumunu gerçekleştirdi.

Bu bağlamda Prof. Dr. Erul, ders ve konu seçiminin yanı sıra öğrencinin seçiminin de önem taşıdığını vurguladı. Ayrıca, öğrencilerin çalışmak istedikleri alan ve konuya uygun şekilde hoca tercihinde bulunmalarının gerekliliğine dikkat çekmiştir. Özellikle doktora öğrencilerinin tez konusu seçerken rihle yapmasının önemli olduğunu ifade etti. Ardından Türcan, ilahiyat eğitiminin tarihsel gelişimini medrese-dârülfünûn gerilimi ve Cumhuriyet dönemi düzenlemeleri çerçevesinde değerlendirdi. Bu bağlamda günümüz İlahiyat eğitiminde karşılaşılan temel sorunları; standart eksikliği, öğrenci niteliğinde yaşanan düşüş, yalnızca ALES ve not ortalamasına dayalı kabuller ile bazı kurumlarda mülakat uygulamasının kaldırılması nedeniyle alana yatkınlığı zayıf adayların programa kabul edilmesi şeklinde özetledi. Danışmanlığın, hocanın akademik yetkinliğiyle doğrudan ilişkili olduğunu belirten Türcan, bir tezin planlı bir mimari gerektirdiğini ve öğrencilerin araştırma konusu belirlemede güçlükler yaşadığını ifade etti. Ayrıca yalnızca Arapça yeterliği yüksek olduğu için örgün eğitim dışından gelen, ancak akademik yatkınlığı sınırlı adayların tercih edilmesinin hatalı bir yaklaşım olduğunu vurguladı. Sonuçta, bilginin değerini koruyan akademik üslup ve tek/ortak standartlarla nitelikli seçme-yerleştirme ile ölçme-değerlendirmenin tesis edilmesini savundu.

Türcan’ın sunumunun ardından Doç. Dr. Fatma Betül Altıntaş, lisansüstü eğitime ilginin azaldığını ve eğitim sisteminin değiştirilmesi gerektiğini vurgulayarak söz konusu sorunları aşabilmek adına geliştirilebilecek yöntemlere dair önerilerde bulundu. Prof. Dr. Ahmet Yıldırım, tez konusu seçiminde topluma ve insanlığa nasıl faydalı olunabileceğinin düşünülmesi gerektiğini ve öncelikle öğrencilerin seviyesinin belirlenerek sürece başlanması gerektiğini ifade etti. Prof. Dr. Veyssel Özdemir, “Bir akademisyenin topluma katkısı olmadığında toplum

da yükselme problemi yaşamaktadır.” ifadeleriyle akademisyenlerin topluma katkı sağlamasının önemini vurguladı. Prof. Dr. Ahmet Emin Seyhan, Prof. Dr. Erdinç Ahatlı, Prof. Dr. Muammer Bayraktutar ve diğer hocaların konuya dair katkıları ile ikinci oturum sona erdi.

Üçüncü oturum “Günümüz Meydan Okumaları Karşısında Yetkinlik ve Yeterlilik” teması ile Prof. Dr. Mehmet Özşenel başkanlığında gerçekleştirildi. Bu oturumda “Lisansüstü Hadis Eğitiminde Tez Süreçlerinin Yönetimi: Danışman- Öğrenci Yeterliliği ve Sistemsel Sorunlar” başlığı ile Prof. Dr. Nimetullah Akın sunumunu gerçekleştirdi.

Akın’ın sunumunun ardından Doç. Dr. Osman Nedim Yektar, öğrencilerin yüksek lisansa başlamadan önce onları bu sürece hazırlayan bir ihtisas programının olmasını önerdi. Prof. Dr. Ahmet Ürkmez, Prof. Dr. Abdullah Taha İmamoğlu, Prof. Dr. Bünyamin Erul ve diğer hocaların konuya dair katkılarıyla üçüncü oturum sona erdi.

Programın devamında katılımcılarla Samsun’un doğal güzelliklerinden biri olan Kızılırmak Kuş Cenneti ziyaret edildi. Ardından Samsun Üniversitesi Balıca Kampüsünde “Söz, gençlerde” temasıyla gerçekleştirilen akşam meclisiyle gün nihayete erdi.

Dördüncü oturum 5 Ekim 2025 Pazar günü “Yeni Dünyada Eğitim ve Araştırmada Fırsatlar ve Tehditler” temasıyla Prof. Dr. Cemal Ağırman başkanlığında üç sunum ile gerçekleştirildi. İlk sunum “Dijital Çağda Lisansüstü Hadis Araştırmalarında Bir Fırsat Olarak Hadis Veritabanları” başlığı ile Öğr. Görevlisi Abdülhamit Kılıç tarafından gerçekleştirildi. İkinci sunum “Yapay Zekâ Destekli Akademik Hadisçilik Faaliyetleri: Araç mı? Yöntem mi? Tehdit mi?” başlığıyla Dr. Öğr. Üyesi Furkan Çakır tarafından gerçekleştirildi. Üçüncü ve son sunum “Dijital Beşerî Bilimler Perspektifinden Türkiye’de Hadis Lisansüstü Eğitiminin geleceği: Fırsatlar, Tehditler ve Bir Müfredat Modeli Önerisi” başlığı ile Dr. Öğr. Üyesi Sema Korucu Güven tarafından gerçekleştirildi.

Ağırman, öğrencilerin tezlerinden makale üretiminin önemi ile yapay zekânın bir amaç değil araç olduğunu vurguladı. Son oturumda yapılan sunumların ardından Prof. Dr. Muhittin Düzenli, yapay zekânın sadece bir araç niteliği taşıdığını ifade ederek, araştırmalarda hızlı sonuçlar elde etmeye imkân verdiğini belirtmiştir. Bununla birlikte insan zihninin

araştırma sürecinde sergilediği çok boyutlu düşünme kabiliyetinden yoksun olduğunu ve yapay zekânın bundan yoksun olup hikmet boyutunu ihtiva etmediğini ifade etti. Prof. Dr. Yavuz Ünal, herkesin gücü nispetinde veri tabanlarına katkıda bulunması gerektiği ve projelerle bu veri tabanlarının desteklenmesini ifade ederken bu dönemde bilişim savaşının varlığına dikkat çekti. Dijital platformların kullanımında hadis alanının diğer alanlara göre daha önde olduğunu ve yapay zekâyâ dair eğitim silsilesinin başlatılmasının gerekliliğinden bahsederek sözlerine son verdi. Prof. Dr. Bekir Kuzudişli, TÜBİTAK kapsamında “Rihle Projeleri” yürüttüklerini ve bir proje eğer yapay zekâ ile destekleniyorsa projenin kabul oranının da yükseldiğini ve bizlerin uzun sürede yapabileceği işlemleri kısa sürede yapabildiğini ama nerede ve nasıl kullanmamız gerektiğini de iyi bilmemiz gerektiğini ifade etti.

Türkiye Hadis İhtisas Toplantısı “Genel Değerlendirme ve Sonuç Oturumu” salondaki hadis akademisyenlerinin katkıları ile Prof. Dr. Yavuz Ünal başkanlığında sona erdi. Programın bir çıktısı olarak Hadis akademisyenleri “Hadis ilim geleneğinin izinde yürüyen bizler; ilmî sorumluluğun yalnızca bilgi üretme ve araştırmalardan ibaret olmadığını, hakkı ve adaleti savunmanın bütün ilim insanlarının aslî sorumluluğu olduğunu kabul ediyoruz. Bu bilinçle, Gazze halkının yaşama hakkını savunmayı ve insanlık vicdanının yeniden inşasına katkı sunmayı insanî, ahlakî ve akademik bir görev olarak görüyoruz.” ifadeleriyle Gazze’de gerçekleştirilen soykırıma dair bildiri yayımladı.

Üç gün süren bu ihtisas toplantısının muhtevasına dair verdiğimiz özetin ardından bu tür toplantıların özellikle bir öğrenciye katkısının ne olduğu üzerinde durmak anlamlı olacaktır. Her şeyden önce Türkiye’nin çeşitli yerlerinden gelen alanın hocaları ile bir arada bulunabilmek, onlarla tanışıp sohbet meclislerine iştirak edebilmek, öğrenciye hoca-talebe ilişkisi bağlamında önemli bir katkı sunmaktadır. Özellikle tez konusu belirleme ve tez konusunun kaleme alındığı aşamalarda bu tür meclislerde yapılan istişareler öğrenciye yeni ufuklar katmaktadır. Aynı zamanda akranlar ile bir araya gelme imkanının da oluşmasıyla bir etkileşim ağının kurulmasını ve akademik sosyalleşmeyi de beraberinde getirmektedir. Yine öğrenci için akademik anlamda bir motivasyon kaynağı olarak da değerlendirilebilecek bir süreç söz konusudur.

Son kelimeler kaleme alınırken Türkiye Hadis İhtisas Toplantısı'nın düzenlenmesine öncülük eden ve programın ilmî çerçevesini titizlikle samimi bir iklimle inşa eden Prof. Dr. Salih Kesgin'e; 2024 yılında Trabzon'da gerçekleştirilen Türkiye Hadis İhtisas Toplantısı'na dair tecrübelerini bizimle paylaşma nezaketinde bulunan Arş. Gör. Hatice Demirci'ye, bu toplantının düzenli işleyişine katkısı bulunan teknik ekibe ve Samsun Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerimize de şükranlarımızı arz eder nice bereketli ilim meclislerinin devamını Yüce Mevlâ'dan niyaz ederiz.